

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 14 (Şubat/February 2024), s. 1465-1488.
Geliş Tarihi-Received: 06.01.2024
Kabul Tarihi-Accepted: 18.02.2024
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1415598

Kuran-ı Kerim’de Geçen Temizlik Ayetlerinin Konaklama Hizmetleri Bağlamında Analizi

Analysis of Cleaning Verses in the Holy Quran in the Context of Accommodation Services

Kadir AKGÜN*
Tülay POLAT ÜZÜMCÜ**
Ömür ALYAKUT***

Öz

Turizm ile İslam ve temizlik ilişkisini ele alan bu çalışmada, İslam’ın temizlik ve hijyene verdiği önemin ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Çalışma, Allah’ın kelamı olan Kuran-ı Kerim’in temizlik ve hijyene atfettiği değer ve konaklama sektöründeki karşılığının ortaya çıkarılması bakımından önemlidir. Bu amaçla Kuran-ı Kerim’de geçen maddi temizlikle ilgili ayetler örneklem kapsamına alınmış ve *Atlas. ti* nitel analiz programıyla irdelenmiştir. Ayetlerde en sık tekrarlanan kelimeler, alt kodlar şeklinde sınıflandırılmış ve kategorize edilerek, başlıklar halinde gruplandırılmıştır. Bu başlıklar; kişisel temizlik, mekân ve çevre temizliği, yiyecek ve içecek temizliğinden oluşmaktadır. Elde edilen veriler tablolar halinde kelimelerin uzunluğu, frekansı ve yüzde değerleriyle verilmiş, ayrıca kelime bulutu oluşturularak görselleştirilmiştir. Betimsel analiz yöntemi ile yorumlanan veriler, konaklama sektörüne yansıtılarak değerlendirilmiş ve çalışmada disiplinlerarası bir yaklaşım sergilenmiştir.

Sonuç olarak, Kuran-ı Kerim’de geçen maddi temizlik ayetlerinin günlük yaşantıda ve hayatın her alanında uygulandığı gibi konaklama sektöründe de uygulandığı belirlenmiştir. Bu uygulamanın, sağlığı koruduğu, hastalıkları önlediği, maddi ve manevi kayıpları giderdiği ve müşteri memnuniyetini sağlayacağı ileri sürülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Konaklama Sektörü, İslam, temizlik, hijyen, Kuran-ı Kerim’deki maddi temizlik ayetleri.

Abstract

This study, which deals with the relationship between tourism, Islam, and cleanliness, aims to reveal the importance Islam gives to cleanliness and hygiene. The study is important in terms of revealing the value that the Holy Quran, the word of Allah, attributes to cleanliness and

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-posta: kadirakgun313@gmail.com, ORCID: 0009-0006-5005-0366.

** Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Turizm Meslek Yüksek Okulu, e-posta: tulayuzumcu@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6364-9232.

*** Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Turizm Meslek Yüksek Okulu, e-posta: omalyakut@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5517-1881.

hygiene and its equivalent in the accommodation sector. For this purpose, the verses related to material cleanliness in the Holy Quran were included in the sample and examined with the Atlas.ti qualitative analysis program.

The most frequently repeated words in the verses are classified as sub-codes, categorized and grouped into headings. These titles; It consists of personal cleaning, space and environmental cleaning, and food and beverage cleaning. The data obtained was given in tables with the words’ length, frequency, and percentage values, and was also visualized by creating a word cloud. The data interpreted with the descriptive analysis method was evaluated by reflecting on the accommodation sector, and an interdisciplinary approach was exhibited in the study.

As a result, it has been determined that the verses of material cleanliness in the Holy Quran are applied in daily life and in all areas of life, as well as in the accommodation sector. It has been claimed that this practice protects health, prevents diseases, eliminates material and moral losses and ensures customer satisfaction.

Keywords: Accommodation Sector, Islam, cleanliness, hygiene, verses of material cleanliness in the Holy Quran.

Giriş

Temizlik kavramı olarak oldukça geniş bir anlama sahiptir. Bütün yönleriyle bu kavram üzerinde durmak ve açıklamak, hayli külliyatlı bir çıktı ile mümkün olmaktadır. Kuranı Kerim’de görüldüğü üzere İslam dini, temizlik hususunu son derece tavizsiz bir tutumla ele almış, Müslümanlar özelinde temizlikle ilgili hükümler koyarak, koyduğu düsturların müntesibi olsun olmasın uygulayıcılarını toplumsal seviyede temizlikle buluşturma gayesi gütmüştür. Özelde Müslüman bireye emrettiği usullerle genelde ise tüm toplulukları kapsayıcı temiz olma ve daha önemlisi temiz olma halini koruyabilme kabiliyeti kazandırmayı hedeflemiştir. Bu sistematik ancak Kuran’ı Kerim’in doğru anlaşılması ve Kuran’ı insanlara tebliğ eden İslam peygamberinin uygulamalarının doğru bir incelemeye tabi tutulmasıyla ve doğru şekilde tatbikiyle mümkün olabilecektir.

Kuran-ı Kerim’in ilk inen ayetleri olan Alak süresinin ilk beş ayetinin ardından ikinci inen Müddessir süresinin ilk beş ayeti, İslam peygamberine ve onun nezdinde tüm Müslümanlara temiz olmasını emrederek “*Elbiseni tertemiz tut. Her türlü pislikten uzak dur*” buyurmaktadır. İnen ilk ayetlerde temizlikten ve temiz kalabilmekten bahseden Kuran’ı Kerim’in elbette bizlere sunacağı muazzam katkılar olacağı edebiyattan biraz olsun anlayan herkesin hemen dikkatini çekecek bir hitabet inceliği, son derece önemli bir vurgulamadır. Kuran’ı Kerim’de temizlik birçok kelimeyle ifade edilmektedir. Buna göre temizlik kavramı, sağlıklı ortam ve sağlıklı olma anlamında kullanıldığı için hijyen kavramına da doğrudan vurgu yapmaktadır (Bulut, 2011, s. 1).

İslam ve temizlik konusuyla ilgili yapılan bazı çalışmalar değerlendirildiğinde maddi temizlik kapsamında daha çok çevre ve mekân temizliği (İpek, 2014; Aktaş, 2014; Ekinci, 2018) ile kişisel temizlikle (Macit, 2005; Uğur, 2013) ilgili çalışmalara rastlanmıştır. Manevi temizlik kapsamında ise, temizlik konularının işlendiği çeşitli çalışmalar vardır (Dölek, 2004; Göker ve Betül, 2020; Öztürk ve Sohtaoglu, 2023).

Konaklama sektörü, temizlik, hijyen konularının temel alındığı önemli bir sektördür. Bu sektör konuklarına seyahatleri esnasında uyumasından uyanmasına kadar geçen süre içinde yeme-içme, eğlence ve konaklama hizmetleri odağında hizmet sunmaktadır. Genellikle eğlenmek, dinlenmek, yeni yerler görmek, farklılık, mutluluk ve heyecan arayışı içinde neşeli ve sağlıklı bir tatil yapmak için seyahate çıkan turistlerin fiziki gereksinimlerinin yanı sıra hijyen kaynaklı kaygılarının da giderilmesi gerekmektedir. Çünkü turistler seyahatlerini güvenilir ve sağlıklı ortamlarda geçirmek, hizmet aldıkları alanların yanı sıra gıdaların içinden çıkabilecek bir sürprizle karşılaşmamak, hiçbir sağlık sorunu yaşamadan güzel izlenimlerle evlerine dönmek gibi çeşitli beklentilere sahiptir. Bu tür beklentilerin karşılanmasında başta işletme yöneticileri

olmak üzere, kat hizmetleri ile yiyecek-içecek departmanlarında çalışan tüm personelin kişisel hijyen uygulamalarını yerine getirmesi ve bu alanların, gıdaların, ekipmanların hijyen koşullarına göre temizlenmesi gerekmektedir. Konaklama sektöründe turistik ürünün veya hizmetin, sağlığı riske atmayan koşullarda sunulması ülkelerin sürdürülebilir turizmine katkı sağladığı gibi yerel kalkınmanın da önünü açmakta ve çarpan etkisiyle ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır (Tayar ve Alyakut, 2023, s. 3).

Konaklama sektöründeki temizlik ve hijyen konusuna yönelik yapılan bazı çalışmalar; mutfak çalışanlarında kişisel hijyen (Baş ve Sağlam, 1997; Değirmencioğlu ve Çiçek, 2004; Sargın, 2005; Şanlıer ve Hussein 2008; Sönmez vd., 2015), kat hizmetlerinde temizlik ve hijyen (Yıldız, 2001; Şentürk, 2003; Akoğlan Kozak ve Çiçek, 2005), Mutfak ve Genel alanlarda HACCP (Tehlike Analizlerinin Kritik Kontrol Noktaları) Uygulamaları (Değirmencioğlu, Baş ve Merdol, 1999; Duranoğlu, 2008; Moğol, 2015) ve konaklama sektöründe müşteri sağlığı (Gül vd., 2018) gibi başlıklarda toplanmıştır. Ayrıca, özellikle COVID -19 pandemisi sonrası temizlik ve hijyen konularında çalışmaların arttığı dikkat çekmiştir. Bu kapsamda, mutfaklarda ve otellerde personelin gıda güvenliği bilgi ve uygulamalarına yönelik (Kemer ve Etyemez, 2020; Arısoy vd., 2021; Akyurt ve Yolasiğmazoğlu, 2022; Aydoğan ve Erol, 2023; Tayar vd., 2023) çalışmalar yapılmıştır. Konaklama işletmelerinde temizlik ve hijyen konusundaki çalışmalar sınırlı olmakla birlikte yapılan literatür taramasında Kuran-ı Kerim ile turizm/konaklama sektörünün birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buradan hareketle çalışmada, temizlik ve hijyen konusunu Kuran'ı Kerim perspektifinden incelemek ve konaklama sektöründeki karşılığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bunun için maddi temizlik ayetleri *Atlas. ti* nitel analiz yöntemiyle irdelenmiş ve elde edilen veriler içerik analizi ile tablo olarak verilmiş ve kelime bulutu ile görselleştirilmiştir. Betimsel analiz yöntemi ile yorumlanan çalışmanın sonunda, Kuran-ı Kerim'in temizlik ve hijyene bakış açısı ortaya koyulmaya çalışıldığı gibi konaklama sektörüne yansıtılmasıyla verdiği/ vereceği katkı da açıklanmaya çalışılmıştır.

Temizlik ve Hijyen Kavramı

Temizlik; "yüzeyle kimyasal veya mekanik olarak çeşitli zararlar veren ve estetik açıdan görüntüyü bozan her türlü unsurun uzaklaştırılmasıdır (Bulduk, 2003)." Hijyen ise Kılıç (2005) tarafından, "insan sağlığını koruyan temizlik, ortamda bulunan mikroorganizmaların hastalık yapıcı seviyenin altında olması veya güvenli temizlik ortamı" olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer ifadeyle hijyen, "insan sağlığının korunması ve iyileştirilmesi ile ilgili önleyici işlemler" olarak tanımlanmaktadır (Bulduk, 2003, s. 118). Temizlik ve hijyenin sağlanmasıyla yüzeylerin güzelleştirilmesi, korunması, mikroplardan arındırılması ve kullanma koşullarının iyileştirilmesi mümkün olabilmektedir (Akoğlan Kozak, 2001, s. 93).

İslam'da Temizlik Kavramı

Lügatte "arınmak, temizlenmek" anlamındaki tahâret (tuhr) kelimesi "manevi pisliği (hades) veya maddi kiri (necâset, habes) gidermek" manasına gelmekte; isim olarak ise "temizlik" olarak tanımlanmaktadır. Tuhr özellikle "hayızdan temizlenme" kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Tâhir (temiz), mutahhir ve tahûr (temizleyici madde), tetahhur (temizlenmek), tathîr (temizlemek) bu kökten türemiştir. Tahâret kelimesinin zıttı necâsettir (pislik). Neces ve necis "pis" anlamındadır. Hubs (habâse) kökünden çoğalan habes "necis şey, maddi necâset" manasına gelir. Kur'ân-ı Kerim'de tuhr kökünden çoğalan birçok kelime kullanılmıştır (Dal, 2022, s. 71).

İslam dini insanoğlunun varoluş serüveninde sürekli birbirini takip eden medeniyetler zincirinin temizlik ve özellikle su ile temizlik yönünde en parlak halkası en kuvvetli parçası ve en parlak noktasını teşkil eder. İslam dini bulaşıcı hastalıklardan kırılan, karanlıklar içinde birbirleriyle çekişmekten fitri ve beşeri bir ihtiyaç olan temizlikten pek nasiplenememiş karanlık ortaçağ döneminde, Arabistan yarım adasında, Hristiyan Doğu Roma’nın (Bizans) hemen yanı başında doğmuştur. İbadetlerin ön koşulu olarak temizliği emretmiş suyun temizlik ve şifa kaynağı olması odağında bir su (temizlik) medeniyeti inşa etmiştir. Müslümanlar fethettikleri Bizans şehirlerinde ilk işlerinden biri olarak daima hamamları gerçek hüviyetine kavuşturmak ve hemen yanına umumi tuvaletler yapmak olmuştur (Gök, 2017, s. 112).

İslamiyet’te temizlik kavramı maddi ve manevi olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır.

- ✚ Manevi temizlik; insanların ruhi dinginlik ve derinliği elde etmelerini ve bu şekilde dinin ön görmüş olduğu olgun Müslüman düsturuna ulaşmalarını hedefler, bu arınma eylemi iyilik yapmak, infak (Allah yolunda harcamak) ve tövbe etmek suretiyle gerçekleştirilir (Bulut, 2011, s. 21).
- ✚ Maddi temizlik ise yalnızca sağlıklı olmak ve hijyenik bir yaşam alanı oluşturmak bakımından değil aynı zamanda bazı ibadetleri yapabilmeyen de ön şartı olarak önümüze çıkmaktadır. Kişilerin bireysel olarak sağlık ve sıhhatini koruyabilmesi aynı zamanda içinde yaşadıkları sosyolojik çevrelerinin bulaşıcı hastalık gibi tehlikeli durumlardan muhafaza edilebilmesi için de yine temizlik kurallarına dikkat etmeleri gerekmektedir (Uysal, 1985, s. 24).

İslam’da Maddi Temizlik Unsurları

Çalışmanın konusu kapsamında aşağıda maddi temizlik unsurları ele alınmış, manevi temizlik unsurları araştırma kapsamı dışında kaldığı için açıklanmamıştır.

a) Kişisel Temizlik

Kişisel temizlik; vücudun ve onu saran müstemilatın temizliği anlamına gelmektedir. Bu temizlik çeşidine; ağız ve burun temizliği, el yıkama, yüz ve göz temizliği, etek ve koltukaltı temizliği, saçlar ve bakımı, tırnak temizliği ve elbise temizliği çeşitleri girmektedir (Bulut, 2011, s. 31).

İslam’a göre temel temizlik unsuru sudur. Ancak suyun temizliği sağlayamadığı durumlarda suya yardımcı olarak diğer temizlik maddelerinden faydalanmak ve suyun hiç olmadığı durumlarda ise su yerine İslam fukahasına belirlenmiş diğer temizlik çeşitleriyle temizlik yapmak mümkündür. İslam’da su hüküm itibarıyla ikiye ayrılmaktadır ve bu temizleyici olma vasfını ait olduğu gruptan alır. Birincisi ‘mutlak su’, ikincisi ise ‘mukayyet su’ dur.

Mutlak su; genel manada su denildiğinde akla gelen kısımdır. Bunlar var oldukları vasıf üzere bulunan yağmur, deniz, ırmak, göl, pınar, kuyu ve kar sularıdır. Mukayyet su ise; içine herhangi bir maddenin karışması sonucu orijinal özelliğini kaybederek kendisine özel bir isim verilmiş olan sulardır. Çiçek suyu, gül suyu, üzüm-asma suyu vb. örnek olarak verilebilir (Uysal, 1981, s. 22).

Mutlak suyun temiz ve temizleyici olabilmesi için yaradılıştan kendisinde bulunan ‘tat, koku ve renk’ özelliklerini koruyarak olmalıdır. Bu özelliklerinden birini ya da daha fazlasını kaybettiği takdirde mutlak su vasfını yitirir mukayyet su sınıfına dahil olur. Mukayyet sular iki sınıfa ayrılır, birincisi; aslı itibarı ile mukayyet olanlar, bunlar sebze ve meyvelerin sularıdır, ikincisi ise sonradan mukayyet olan sular bunlar da mutlak

su oldukları halde içerisine meyve suyu, süt ya da meyvenin kendisinin karışıp çürümesi sonucunda üç vasfından birini kaybetmesi şeklinde olur, yediğimiz yemeklerin suları bu sulara örnektir. Bu sularla temizlik yapılmaz, temizlik mutlak sularla yapılır. Mutlak sularda temiz ve temizleyici olma bakımından kendi içinde beş ayrı başlık altında sınıflandırılır (Uysal, 1985, s. 14).

1-Temiz ve Temizleyici sular: Fitri üç özelliği olan tat, koku, renk özelliklerini koruyan sulardır. Bu sular temizdir ve her türlü temizlik için uygundur, içilebilir ve yemeklerde kullanılabilir.

2-Temiz ve Temizleyici Olup Kullanılması Mekruh Olan Sular: Yırtıcı kuşların, evcil olan hayvanların(kedi gibi), ya da fareler gibi haşeratın içtiği sular bu sınıfa aittir. Başka temiz su varken bu suların içilmesi ve temizlik için kullanılması mekruhtur (kötü görülmüş).

3-Temiz Olduğu Halde Temizleyici Olmayan Sular: Bu sulara mai müstamel (kullanılmış su)denir. Abdestte veya gusülde kullanılan sular, el yüz yıkamak gibi vücut temizliğinde kullanılan sular bu sınıfa aittir. Bu sular maddi pislikleri giderebilse de bunlarla hükmi temizlik yapılmaz, yani abdest ve gusülde kullanılmaz.

4-Temiz Olmayan Sular: İçerisine necaset(gözle görünen pislik) bulaşmış ve bundan dolayı üç vasfından en az birini kaybetmiş sular ki bunlarda necis kabul edilir. Bu sular kirlenmiş sulardır içilmez ve temizlik için de kullanılmazlar.

5-Şüpheli Sular: Evcil olan katır ve eşeğin artığı olan sulardır. Kendileri temiz olmakla beraber hükmi temizlik için kullanılmaları şüphelidir. İslam dini temizliği dinin yarısı kabul ederek, temizliğe verdiği önemi ortaya koymuştur (Uysal, 1985, s. 14).

Kuran ayetleri incelendiğinde maddî temizlik; kişisel temizlik, çevre temizliği ve yiyecek-ıçecek temizliği olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır, bulgular ve tartışma kısmında yapılan içerik analizi sonucu bu kategorilere ayrılan temizlik çeşitlerinin her biri ayrı ayrı açıklanmıştır. Ayrıca kişisel temizlik kapsamında el yıkamadan elbise temizliğine kadar tüm ayetler açıklanarak tartışılmıştır.

b) Çevre ve Mekânların Temizliği

Mekân temizliği denilince ilk olarak akla kişinin günlük hayatını idame ettirmede kullandığı alanlar olan; evlerimiz, iş yerlerimiz, ulaşımımız esnasında çokça vaktimizin geçtiği yollar, kamuya ait olan devlet daireleri ya da günlük ibadetlerimiz için sıkça gittiğimiz ibadethaneler akla gelmektedir.

Çevre temizliği denince ise evimizin avlusundan tutun dinlenmek ve çocuklarımızı eğlendirmek için gittiğimiz parklara, okullarımızın avlularından, yol kenarlarındaki çöp bidonlarına, iş yerlerimizden, ibadethanelerimizin avlularına kadar birçok farklı yer hatırıma gelmektedir (Bulut, 2011).

c) Yiyecek-İçecek Temizliği

Beslenme tüm canlıların en temel ihtiyaçlarından biri olmasından dolayı, son derece önemli hayati bir fonksiyona sahiptir. Gıda tüketimi bilinçli bir şekilde yapıldığında sağlığın teminatı, bilinçsiz bir şekilde olduğundaysa sağlık ve sıhhatin kaybedilme sebeplerinden biridir. İslam dini kutsal kitabı Kuran'ı Kerim'de gıda tüketiminin ne şekilde ve hangi şartlarda yapılması gerektiğini insanlara öğretmekte, yiyecek ve içeceğin maddi ve manevi yönden taşınması gereken özelliklerini ortaya koymaktadır. Kuran temiz gıda ve helal gıda ifadeleriyle gıdanın tüketiminden en yüksek faydayı elde etmeyi amaçlamaktadır (Bulut, 2011, s. 41).

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, İslam'ın temizlik ve hijyene verdiği önemi ortaya koyması ve Kuran'ı Kerim ayetlerinin konaklama sektöründeki karşılığının belirlenmesi açısından öncü ve özgün bir çalışmadır. Bu doğrultuda Kuran-ı Kerim'in temizlik ve hijyene attığı değerin belirlenmesi ve konaklama sektöründeki yansımalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmanın evrenini yüce kitabımız Kuran'ı Kerim'deki temizlik ayetleri, örneklemini ise, amaçlı örneklem yönteminde ele alınan maddi temizlik ile ilgili 24 ayet oluşturmuştur. Bu ayetlere; bulgular ve tartışma başlığı altında yer verilmiştir. Nitel araştırmalarda veri toplama tekniği olan doküman incelemesi yapılan çalışmada, Kuran-ı Kerim'de yer alan temizlik ile ilgili ayetlerin incelenmesi 1 Mart 2023- 1 Nisan 2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Elde edilen veriler nitel araştırma yöntemi uygulayan Atlas. ti programında analiz edilmiş, sık tekrar eden kelimeler irdelenerek içerik analizi ve kelime bulutu oluşturulmuştur. İçerik analizinde; oluşturulan frekans listesindeki kelimeler en sık kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru bir sıralama takip etmiştir. Kelime bulutu ise; kelime frekansının oluşturduğu kavramların görsel haritasını ortaya koymuştur (Şenocak ve Onat, 2023, s. 363). Kelime bulutunda; kelimelerin en sık ağırlığına (kullanımına) göre punto büyüklükleri ve renk tonları (açık-koyu gibi) değişmektedir.

Çalışmada sık tekrar edilen kelimeler alt kodlar şeklinde sınıflandırılmış ve kategorilendirilerek başlıklar halinde toplanmıştır. Aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Kuran-ı Kerim'de maddi temizlik ile ilgili ayetlerde (kişisel temizlik, mekan ve çevre temizliği ile yiyecek-içecek temizliği ve tüm maddi temizlik ayetleri bir arada) en sık tekrar eden kelimeler hangileridir? Ne anlam ifade etmektedir?
- Kuran-ı Kerim'de maddi temizlik ile ilgili ayetlerde (ayet sayısı ele alındığında) kategorileştirilen hangi boyut, hangi amaçla öne çıkarılmaktadır?

Çalışma, Kuran-ı Kerim yüce kitabımız ve maddi temizlik ayetleri ile sınırlıdır. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için ilahiyat alanında uzman bir din görevlisi ile turizm alanında bir öğretim üyesinin uzman görüşleri alınarak son şekli verilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Bu başlık altında *Atlas. ti* programı kapsamında maddi temizlik ayetleriyle ilgili (ayrı ayrı ve tümü bir arada) yapılan içerik analizi ve kelime bulutu görseline yer verilmiş ve bulgular tartışılarak değerlendirilmiştir.

İçerik ve Kelime Bulutu Analizi

Yapılan içerik analizi sonucunda maddi temizlik ayetlerinde en sık tekrar eden kelimeler alt kodlar şeklinde sınıflandırılmış ve kategorize edilerek "kişisel temizlik, çevre ve mekânların temizliği ile yiyecek-içecek temizliği" başlığı altında toplanmıştır. İçerik analizinde veriler; kelimelerin uzunluğu, frekansı (sayı) ve yüzde (%) değerlerine göre verilmiştir.

a) Kişisel Temizlik Kategorisi

Son yıllarda ortaya çıkan ve dünyayı etkisi altına alarak yaşamı yavaşlatan COVID-19 pandemisi ve çeşitli salgın hastalıklar nedeniyle kişisel hijyenin önemi daha fazla anlaşılmış ve tüm dünyada hükümetler, kendi toplumlarını bilinçlendirmek,

Kişisel temizlikle ilgili ayetlerin Şekil 1’de verilen kelime bulutu incelendiğinde; kelime sıklıklarına paralel olarak en büyük punto ve farklı renklerle yazılmış olan “Allah, temiz, tertemiz” kelimeleri öne çıkmaktadır.

Kişisel temizlik ayetleri şöyle der:

“Allah size zorluk ve darlık vermek istemez. Sizin temiz olmanızı ve hakkınızda nimetini tamamlamak ister (Maide: 5/6).”

Bedenin tamamını temizlemek ve uzuvları ayrı ayrı inceleyerek bakımını sağlamak gereklidir. Bu konuda Hz. peygamber S.A.S “Her yedi günde bir gusledip başını ve boynunu yıkamak her Müslüman’ın boynuna borçtur hadisi şerif’iyle bu hükmü açıklığa kavuşturmuştur (Ahmed b. Hüseyin el-Beyhaki, akt. Kocabaş, 2010).

İslam dininin ana kaynakları olan kitap, sünnet, icma ve kıyas’ın çizmiş oldukları kurallar çerçevesi dikkatlice incelendiğinde; insanın beden ve ruh olmak suretiyle iki yönünün bulunduğu ve bu iki yönün fıtrattaki halinin korunması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu korunma eylemi temizlik kelimesiyle ifade edilmiştir. Kişinin Rabbi ile olan münasebetinde, insanlarla olan ilişkilerinde ve çevresiyle olan bağında her zaman temiz olması emredilmiştir. Kuran’ı Kerim’de temizlik “Tuhr” kavramı ile dile getirilmiş ve içinde yer aldığı ayetlerde maddi ve manevi temizlik anlamında kullanılmıştır (Bulut, 2011, s. 3).

“Temizlik imanın yarısıdır (Davudoğlu, 1977, s. 781).”

Temiz olmak İslam’ın emirlerinin belli bir bölümünü yerine getirmek için ön şarttır ve temiz olmadan, temizlik olmadan Allah’u Teala’nın manevi huzuruna çıkmak kaidesi Müslümanlar için mümkün değildir. Hayatlarındaki varabilecekleri en yüksek dereceyi Allah’ın katında hoş kabul edilmek olarak gören müminler maddi- manevi her yönden temiz olmaya gayret etmektedir.

Kişisel temizlik kapsamında el yıkamaya yönelik ayetler değerlendirildiğinde; günümüzde teknolojik gelişmeler neticesinde ve özellikle Covit 19 virüsünden sonra el yıkamanın sağlık ve hijyen açısından ne denli önemli olduğu ortaya çıkmış ve bunu tüm dünya milletleri kabul etmek durumunda kalmıştır. Kuran insanları İslam’a çağırılmış ve İslam ibadet ve muamelat şartlarının içerisinde temizlik için önemi yadsınamayacak derecede hususi bir konumlandırma yapmıştır. İslam emirleri yani Kuran hakikatleri ışığında hayatını idame ettiren bir kişi ister en hijyenik konaklama mekanlarında ister Kuran’ın indiği dönemdeki gibi çöllerde herhangi bir hijyen kaidesinin uygulanmadığı bir bedevi çadırında yaşıyor olsun fark etmeksizin tüm yönleriyle ve oluşabilecek olası hayat şartlarını öngörerek insan hayatını kuşatan ve fertten yola çıkarak toplumun tamamını sağlıklı bir biçimde yaşatmak gayesi güden bir sistematik izlemiştir. İnsanlığın Kuran’ın indiği dönemden önceki karşı karşıya geldiği hayat şartlarının tamamını ve indiği dönemden günümüze kadar olan yaklaşık on beş asırlık süreyi kusursuz bir nizamla yöneten bir sistemi tarih sayfalarına gömmek yerine, inceden inceye araştırıp hakkını teslim etmek gerekmektedir.

“Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızı mesh edin, ayaklarınızı da topuk kemiklerine kadar yıkayın (Maide, 6).”

Günde beş vakit namazı ve her namazdan önce elleri yıkamayı emreden bir Kuran temizliğin kaynağı olarak görülebilir.

“Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktır (Ebu Davud, Sünen, 4, s. 136 akt. Canan, 2021).”

Ellerini yıkamadan mensuplarını yemeğe oturtmayan ve yemekten kalkarken yine ellerin yıkanmasını emir buyuran hadis-i şerifler anlaşılmalıya gayet açıktır. Temizlik ve taharet eli olarak sol eli belirten yemek ve musafaha için sağ eli öne çıkaran, günlük yaşam içerisinde el ve parmakların ağza sürülmesine dahi hoş bakmayan bir temizlik sistemidir bu sistem.

Ağız ve burun temizliği ile ilgili ayetler değerlendirildiğinde;

“Eğer mü'minlere güçlük verecek olmasaydım, onlara; her namaz için abdest aldıklarında misvak kullanarak dişlerini temizlemeyi emrederdim (Ahmed Davudoğlu, tıslim Ter”2: 8, s. 60; Ebu Davud, Sünen, 1,5, s. 40 akt. Davudoğlu, 1977).”

Ağız temizliği konusunda birlikte yaşadığı sahabesini uyaran Hz. Peygamber, bütün Müslümanlara ağız, diş ve burun temizliği konusunda bir emir niteliğinde olan tavsiyelerde bulunmuştur.

“Soğan ve sarımsak yiyen toplumumuza gelmesin (Ebu Davud, Et’ime, s. 41. akt. Davudoğlu, 1977).

“Sararmış dişle ve kokar ağızla yanına gelmeyiniz (Tirmizi, Sünen, C.1, s. 38 akt. Canan, 2021) buyuran Hz. Peygamber tüm toplumu temizliğe sevk etmiş, bu işlemin hangi aralıklarla hangi şekilde yapılacağını da bizzat tatbik ederek öğretmiştir.

“Sizden biriniz uykusundan uyandığı zaman abdest alsın ve üç defa burnuna su çekip iyice temizlesin. Çünkü zararlı yaratıklar o kimsenin burun deliklerinde gecelemiş olabilir (Buhari, Halk, s. 96; Müslim, Eşribe, s. 96 akt. Canan, 2021).

“Ağzı ve burnu su ile yıkayınız (Ebu Davud, Sünen, 1, s. 267 akt. Canan, 2021).

Su elbette en güzel temizleyici olması dolayısıyla ağız ve burun gibi vücudumuzun hassas yerlerini onunla yıkamak en doğru yöntemlerden biri olacaktır.

Yüz ve göz temizliği kapsamında geçen ayet aşağıdaki gibidir:

“Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızı mesh edin, ayaklarınızı da topuk kemiklerine kadar yıkayın (Maide, 6).”

Daha yedi -sekiz yaşlarında çocuklara namazı emretmek ve onlu yaşlardan itibaren takip ve kontrol etmek İslami emirlerdendir. Bu yaşlarda namaz kılabilme için çocuğun abdest alması ve abdest vesilesiyle İslam’ın temizlik sistemini uygulaması gerekmektedir. Sabahleyin yatağından kalktığında, öğle vaktinde iş yorgunluğu ve kirinin arasında ve yatacağı vakte kadar belirli aralıklarla günde beş kez yüzünü yıkamaya devam eden ve elleri kirli olmasa dahi ağız, burun ve gözlerine sürmemesini öngören uygulamalar kişinin ihtiyacı olan temizlik hassasiyetini tesis etmek için yeterli olacaktır (Uysal, 1985, s. 30).

Tırnak temizliğine yönelik ayet şöyledir:

“Tırnaklarınızı kesiniz kesilen tırnakları toprağına gömünüz. Parmak mafsallarını temizleyiniz (Zeynu’-d-Din Abdurrauf el-Münavi, 1988 akt. Avcı, 2015).

Tırnak temizliği gündelik hayatımızda karşılaştığımız kir ve pisliklerden kurtulmak ve korunmanın olmazsa olmazlarından. Tırnaklar yarım ay şeklinde düzenli kesilmeli, sonra törpülenmeli ve sık sık fırçalanmalıdır (Tayar ve Alyakut, 2023, s. 123). Çalıştığımız işimizden musafaha ettiğimiz ana kadar hemen her temasta elimize ve tabii olarak tırnaklarımıza kir ve mikropların bulaşması tabii bir durumdur. Netice itibarıyla bu kirlerden arınmak fitri bir tutumun gereğidir. Tırnaklarımız yediğimiz yemekten tutun bütün gıda tüketimimize temas edebilen ve yine küçük bir mekân

temizliğinden taharetlenmeye kadar hemen her türlü işimizde kirlenmekle yüz yüzedir. Bu nedenle İslam dini sıhhatimiz için son derece önemli olan yemek yeme işini sağ ele verirken taharet yani temizlik işlerini sol elimize tanımlamıştır. On beş asır evvel konulan bu kurallar bugün dahi bizim tatbikine çokça ihtiyaç duyduğumuz temizliğin ve sıhhat ile hijyenin temel kaideleridir (Uysal, 1985, s. 25).

“Sizden biriniz bana gökten haber soruyor. Hâlbuki tirnaklarını kuş tırnağı gibi uzatıyor ki içinde cünüplük, pislik ve yemek kırıntıları kalmıştır (Ahmed b. Hanbel, V, 1992, s. 517).”

Uzatılan tırnağın ne gibi riskler taşıdığı ve kişinin ilk iş olarak temizliğine dikkat etmesi gerektiği bu hadis-i şerifte gayet açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Etek ve koltukaltı temizliğine yönelik vahiy edilen ayet değerlendirildiğinde; insanlara görüntü ve koku bakımından rahatsızlık vermemek için vücudumuzdaki terlemeye ve neticesinde kötü koku yaymaya en yatkın bölgeleri etek ve koltukaltı bölgeleridir. Kirlenmeye ve mikroplar için gelişimlerini sağlamaya müsait bir ortam oluştururlar. Özellikle, kasık bölgesi temizliği çok daha fazla öneme sahiptir çünkü birçok bulaşıcı hastalığın taşınması ve bulaştırılması bu bölgeden olmaktadır. Çeşitli hastalıklar ve zahmet veren rahatsızlıklar bu bölgelerin temizliğini ihmal edilmesinden kaynaklanmaktadır. İslam dini bu konuda çok detaylı bir şekilde bilgi vermiş ve aile içerisinde çiftlerin birbirlerine yaklaşmak noktasında dikkat etmeleri gereken hususları dahi açıklamıştır (Bulut, 2011, s. 35).

“On şey peygamberlerin müşterek sünnetlerindedir. Bıyıkları kısaltmak, sakalı uzatmak, burnuna su çekmek, tirnakları kesmek, parmak aralarını yıkamak, koltuk altı kıllarını yolmak, kasık kıllarını traş etmek, su ile taharetlenmek ve abdest sırasında ağza su çekmek (Ebu Davud, Taharet, s. 29 akt. Canan, 2021).”

Görüldüğü üzere, Hz. peygamber bütün bu uygulamaları fitri birer uygulama ve yalnızca kendisinin değil bütün peygamberlerin ortak sünneti olarak bildirmiş ve ortaya koymuştur. İslam’ın bu konudaki vurgusunu ve konuya verdiği ehemmiyeti anlayabilmek adına oldukça önemli bir hadis-i şeriftir.

Görselliğin önceki dönemlere göre çok daha ön plana çıktığı günümüzde bir bireyin saç ve sakalı dağınık bir şekilde topluma karışması şahsı hakkında olumsuz bir intiba bırakacaktır. Bugünün bireyleri teknolojinin de ilerlemesiyle artık kendilerine daha fazla vakit ayırabilmekte ve vücut bakımlarını daha iyi yapabilmekteler. Oysa İslam dininin bu konuda düsturlar belirlediği dönem insanların hayatlarını idame ettirebilmek için günlerinin neredeyse tamamını çalışarak geçirmeleri gereken bir dönemdi (Bulut, 2011, s. 35).

“Sizden biriniz zararlı bir yaratık gibi saç ve sakalı dağınık bir vaziyette gelmesinden, onları düzelterek gelmesi daha iyi değil midir (Malik b. Enes, el-Muvatta, Muessesetu Zeyd b. Sultan, Dimaşk, 1991, Cami’, s. 3494 akt. Canan, 2021).”

“Her kimin saç varsa ona ikram edip iyi baksın temizleyip yağlasın ve tarasın (Ebu Davud, Tereccül, s. 3 akt. Canan, 2021).”

Elbise temizliğine yönelik vahiy edilen ayetler şunlardır:

“Ey elbisesine bürünüp sarıman (peygamber)! Kalk ve uyar. Sadece Rabbini Yücelt. Elbiseni temiz tut (Müddessir, 74/1-4).”

“Ey Âdemoğulları! Her mescitte ziyinetinizi takınun (güzel ve temiz giyinin). Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez (A’raf, 7/31).”

İnsanoğlu mahlukat içerisinde eşref’i mahlukat olarak adlandırılmıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere diğer canlılardan ayrıldığı onlardan daha üstün olacağı bazı

özellikleri olacaktır. İşte bu özelliklerden birisi giyinmektir. Elbise giymek insana mahsus yüksek bir payedir. Lakin bu giyinmek işi de ayrı bir önem taşır, herkes eşit şartlara tabi değildir. Örneğin, özgür olmayan bir kişi tamamen tesettüre girememiş, ya da özgür bir kadın asaletini giydiği kıyafetlerden almış ve tam tesettüre girebilme hakkını kullanabilmiştir. Yine ayette geçen ziynet kelimesi yalnızca mahrem olan yerleri kapatmayı değil vücudun tamamını kapatmayı kasteder, çünkü bu fitrata ve toplumsal yaşam standartlarına daha uygun ve daha güzeldir (Aksaray, 2022, s. 6).

“Kim cuma günü yıkanarak en güzel elbisesini giyer, yanında varsa güzel koku sürünür~ sonra cumaya gidip kimseyi rahatsız etmeden, Allah’ın kendisine farz kıldığını yerine getirirse, imam hutbeye çıktığı andan namazı bitirinceye kadar konuşmazsa, bu cuma ile bir önceki cuma arasındaki kusurlara keffaret olur (Sünen-i Ebi Davud, I, s. 267 akt. Canan, 2021).”

Konaklama sektöründe kişisel hijyen eşittir personel hijyenidir. Derinin kendine has bir mikroflorası vardır bu nedenle insan vücudu gıda, ekipman vb. ile doğrudan veya dolaylı olarak oluşabilecek bir bulaşma kaynağıdır. İnsan vücudundaki en önemli bulaşma kaynakları ayetlerde de geçtiği gibi; eller, saç-sakal, burun, ağız, göz, ayak gibi birçok organdır. Bu organların temiz tutulması insanları ve dolayısıyla toplumları hastalıklardan koruduğu gibi ülkeler için önemli gelir kaynağı olan konaklama sektöründe de personel hijyen eksikliğine bağlı oluşabilecek gıda kaynaklı hastalıkların önüne geçmekte, sağlıklı bir ortam oluşturmada, müşteri memnuniyeti sağlamak ve ülkeler özelinde otel çalışanlarına yönelik olumlu algı oluşturmaktadır. Kişisel hijyen kapsamında otel personeli, kep, bone ile saçlarını, iş ayakkabısı veya galoş ile ayaklarını ve çalışma alanlarını, maske takarak (sigara içmeyerek, hapşırma ve öksürmede ağız kapatarak elleri yıkamak) hastalıkların bulaşmasını ve yayılmasını, iş kıyafeti giyerek dışarıdan gelecek bulaşmayı, tuvalet öncesi ve sonrası elleri yıkayarak gıdaları, kendilerini ve konukları korumalıdır.

Temizlik için en önemli unsur, sudur. Suyun temiz olması gerekir ki vücut, mekân, gıda temizlenebilsin ve sağlıklı alan oluşturulabilsin. Bu nedenle, su hijyeni konusu önem arz etmektedir. Su hijyeni; sağlık koruma biliminin (sanitasyon) en önemli kısmıdır. Sağlıklı ve güvenli suyu incelemek, gerekli kontrollerini yapmak, temizlik ve dezenfeksiyon yöntemlerini uygun şekilde yapmak su hijyeninin en önemli ve temel görevidir. Su hijyeninde amaç; “su temizliğinin araştırılması, temiz olmayan sulara temizleme metotlarının uygulanarak suyun kullanılabilir olmasının sağlanması ve insan sağlığı açısından zararlı olan suların kullanıma verilmesinin önlenmesidir.” Bu kapsamda; sular kirlenme çeşitlerine (fiziksel, kimyasal, biyolojik) göre denetlenmektedir. Çünkü su ile sağlığın çok sıkı ilişkisi vardır. Sularda bulunan ve hastalık yapan zararlı biyolojik etkenler arasında patojen (hastalık yapan) bakteriler, parazitler ve virüsler gelmektedir. Sudan geçen biyolojik kaynaklı enfeksiyonlar, hasta ve portör olan kişiler tarafından çevreye yayılmaktadır (Tayar ve Alyakut, 2023, s. 72). Bu nedenle temiz su kullanımı hem kişisel hem de konaklama sektörü açısından önemlidir.

Otel çalışanları personel hijyeni kapsamında, günlük banyo yapmalı, günlük iç çamaşırı değiştirmeli, iş kıyafeti giymeli, görünüşü temiz olmalı, temiz kokmalı, gerekirse eldiven takmalı ve özellikle el hijyenine dikkat etmelidir (Tayar ve Alyakut, 2023, s. 120). Tüm bu ayetler ve tartışmalar ışığında konaklama işletmelerindeki personelin temiz olması ve hijyen kurallarını uygulaması önemlidir. Bu kapsamda personel hijyenine yönelik kurallar şöyle sıralanmaktadır (Ünlüöner ve Cömert, 2013, s. 4):

- ✓ Çıplak elle araç-gereçlere dokunmamak,
- ✓ Sigara içmemek ve kurallara uymak,

- ✓ Elleri sık sık yıkamak (tuvalet öncesi- sonrası, çöpler ellendikten sonra, paraya, çiğ gıdaya, sigaraya dokunma sonrası),
- ✓ Hastalandığı zaman amirine bildirmek,
- ✓ Yeterli ve dengeli beslemek ve sağlığını korumak,
- ✓ Kişisel temizlik kurallarını yerine getirmek ve alışkanlık haline getirmek (tırnak temizliğine dikkat etmek, eldiven ve bone takmak, temiz iş kıyafeti ve ayakkabısı giymek vb.).

Kişisel hijyen eksikliğine bağlı hastalıkların temel nedeni, kirli ellerdir. Böyle ellerde *Micrococcus* ve *Staphylococcus* türü bakteriler yaygın bulunmaktadır. Bu bakteriler çizik, gözenekli, çatlak derinin yanı sıra kıllara yapışarak, gıda, tabak, çarşaf vb. yerlere ter ve çeşitli salgılarıyla dökülmekte, kir ve tozla karışarak bakterilerin gelişeceği ortam oluşturmaktadır. Ayrıca bu bakteriler, burun boşluğunda ve ağızda da bulunduğu için personel çalışmadan önce mutlaka ellerini yıkamalıdır. Bununla birlikte iş kıyafeti de (bone, maske, pantolon, ceket, önlük vb.) ikinci bir deri olarak düşünülmeli ve çapraz bulaşma riskini önlemek için temiz olarak günlük mutlaka giyilmelidir.

Sonuç olarak temizlik ve hijyen uygulamaları kaliteli hizmet ile ilişkilendirilmekte olup konaklama işletmelerinde başarının da anahtarı sayılmaktadır (Ayaz ve Aydın, 2017). Çünkü konaklama işletmeleri konuklarına karşı yüksek standartlara sahip bir hizmet vermekle yükümlüdür. Kişisel hijyen başta olmak üzere hijyen kurallarının yerine getirilmemesi; işletmenin maddi kaybına, prestij kaybına ve Pazar kaybına yol açabilmektedir (Kaya, 2000). Bu nedenle, kişisel ya da personel hijyen kurallarını uygulamak, müşteri sağlığını korumak ve sağlıklı bir hizmet vermek yasal ve ahlaki bir sorumluluktur (Ünlüönen ve Cömert, 2013, s. 4). Bu sorumluluk kişisel hijyene yönelik ayetlerde de dini bir yükümlülük olarak yer aldığından tüm insanlar tarafından yerine getirilmelidir.

b) Mekân ve Çevre Temizliği Kategorisi

Mekân ve çevre temizliği kategorisinde geçen ayet sayısı az olduğu için toplam 61 kelimedenden en sık tekrar eden 22 kelime ele alınmış ve dağılımları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Mekân ve Çevre Temizliğiyle İlgili Ayetlerde Sık Tekrar Eden Kelimelerin Dağılımı

Kelimeler	Kelime Uzunluğu	Sıklık	Yüzde (%)	Kelimeler	Kelime Uzunluğu	Sıklık	Yüzde (%)
Evimi	5	2	3,3	Tertemiz	8	1	1,6
Çevre	5	1	1,6	Tut	3	1	1,6
Tavaf	5	1	1,6	Tutun	5	1	1,6
Beytullah’ın	12	1	1,6	Talimat	7	1	1,6
Hac	3	1	1,6	Güvenlik	8	1	1,6
İbrahim’in	10	1	1,6	İbadete	7	1	1,6
Mekânların	10	1	1,6	Makam	5	1	1,6
Namaz	5	1	1,6	Kıyamda	7	1	1,6
Rüku	4	1	1,6	İsmail’e	8	1	1,6
Secde	5	1	1,6	Ortak	5	1	1,6
Temizliği	9	1	1,6	Kendinize	9	1	1,6

Tablo 2’de görüldüğü ve beklendiği üzere en sık tekrar eden “evimi (f=2)” kelimesi olmuştur. Bu kelimeyi “çevre, tavaf, Beytullah’ın, Hac, İbrahim’in, mekânların (f=1)” olmak üzere ayetlerde yer alan diğer tüm kelimeler takip etmiştir. Tabloya göre

mekân ve çevre temizliğiyle ilgili ayetlerde, “yaşadığımız mekân olan evinizden başlamak üzere ortak alanlar olan tüm çevrenizi ve Allah’ın kendi evi olarak işaret ettiği Kabe’yi temiz, tertemiz tutun, temiz olmayan yerlerde namaz kılmayın ibadet etmeyin” mesajı ortaya çıkmıştır. Daha geniş bir açıklamayla; yaşadığımız ve ibadet ettiğimiz mekândan yürüdüğümüz yol ve eğlendiğimiz yere kadar, teneffüs ettiğimiz havadan içtiğimiz suya kadar kısacası bizleri çevreleyen ve barındıran ortamların ve mekânların da temiz olması gerekmektedir.

Mekân temizliği deyince akla ilk gelen, her Müslümanın iyi bildiği konu olan namaz kılınan yerin, maddî yönden temiz olması zorunluluğudur. Herhangi bir maddî necasetle kirlenmiş yerde namaz kılınmamasının yanı sıra genel itibariyle pis olan yerlerde de Allah’ın zikri yasaklanmıştır. Hadislerde “mezbaha, hamam, mezbele, deve ağılı ve makbere” özellikle namaz kılınmayacak yerler olarak belirtilmiştir (Bulut, 2011).

Şekil 2. Mekân ve Çevre Temizliği Kelime Bulutu

Mekân ve çevre temizliğiyle ilgili ayetlerin Şekil 2’de verilen kelime bulutu incelendiğinde; kelime sıklıklarına paralel olarak en büyük punto ve en koyu renkle yazılmış olan “evimi” kelimesi dikkat çekmekte, daha sonra ise aynı sıklıkta geçen kelimelerin aynı punto ve renk tonlarıyla (koyu) yazıldıkları görülmektedir. Buradaki “evimi” kelimesi ile aslında insanın bulunduğu, yaşadığı ve tüm ihtiyaç ve isteklerini yerini getirdiği mekânlar işaret edildiği gibi Allah’ın evi kabul edilen Kabe’ye de vurgu yapıldığı dikkat çekmektedir.

Mekân ve çevre ayetlerinde Allahu Teâlâ şöyle buyurmuştur.

“Hani biz Kâbe’yi insanlara toplantı ve güven yeri kılmuştuk. Siz de makamı İbrahim’den kendinize bir namaz yeri edinin. İbrahim ve İsmail’e şöyle emretmiştik: “tavaf edenler, kendini ibadete verenler için evimi (Kâbe’yi) tertemiz tutun (87 Bakara, 2/125).”

Son dönemde değişen bir anlayış ve yaygınlaşan bir uygulama evlere ayakkabıyla girilmesidir. İslam dini kişinin temizlik konusunda gerekli tedbirleri almasını emrediyor, sokakta, iş yerinde veya yürüdüğümüz herhangi bir yerdeki kir ya da pislik ayakkabımıza bulaşmış olabileceği için yaşam alanlarımızın temizliğini tehdit ediyor, kültürümüze ait olmayan bu tarz uygulamalar İslam dinine göre kişinin kendi eliyle kendisini tehlikeye atması olarak ifade edilmiş ve bu durumda sorumluluk bu işi yapan kişiye yüklenmiştir (Atay, 1981, s. 59).

“Allah pak ve naziftir, pak ve nezafeti sever; Kerim ve cömerttir, kerem ve cömertliği sever. Öyle ise avularınızı ve boş sahalarınızı temiz tutun. Yahudilere de benzemeyin, onlar çöplerini evde toplarlar (İbn-i Kayyim el-Cevziyye, 1957, s. 216 akt. Can, 2022).”

Evimizin önünden sürekli alınan çöpler birkaç gün geciktirilirse hemen kötü kokular yaymaya başlar ve müdahale edilmezse o kutulardan hem hayvanlara hem de insanlara birtakım hastalıklar bulaşma ihtimali ortaya çıkar. Umumi lavabosundan tuvaletine varıncaya kadar genel toplum kuralları çerçevesinde herkes evini ve çevresini temiz tutarsa o takdirde çevre temizliği temin edilmiş ve toplum her türlü kötü risklerden korunmuş olur (Atay, 1981, s. 59).

“Ümmetimin iyi ve kötü bütün amelleri bana arz edilip gösterildi. İyi amelleri arasında, yoldan atılmış olan “ezâ” yı da gördüm kötü amelleri arasında ise, yere gömülmemiş tükürük de vardı (Gbn-i Mace, Edeb, s. 7 akt. Canan, 2021).”

Hz. Peygamber S.A.S “yolda insanlara sıkıntı veren ya da insanları tiksindiren bir şeyi yoldan kaldırmayı imanla ilişkilendirmiştir.” Bu insanların tek başına değil toplum olarak temizliğe yönelmeleri için söylenmiş bir sözdür, bir kişinin dikkat etmesiyle değil herkesin dikkat etmesiyle ancak toplumsal seviyede bu hareket başarıya ulaşmış olacaktır (Atay, 1981, s. 60).

Konaklama işletmelerinde ise mekân ve çevre vurgusunu, konaklanan odalar, yemek yenilen restoranlar, oturulup sohbet edilen ve eğlenceli vakit geçirilen genel ve ortak alanlar (lobiler, bahçe, havuz, deniz vb.), ihtiyaç giderilen tuvalet, banyo, hamam, sauna gibi yerler olarak anlayabiliriz. Konaklama sektöründe konuk odaları, koridorlar, salonlar ve tesisin genel temizliği, tertip, düzen ve bakımı “housekeeping” adı verilen bölüm tarafından yapılmaktadır. Başka bir ifadeyle kat hizmetleri bölümü; işletmenin hedeflediği kalite ve hizmet standartlarına ve bütçesine bağlı kalarak; konaklama işletmelerinin (otel, hastane, okul vb.) estetik ve hijyenik açıdan temizlik, bakım ve düzenini sağlama faaliyetlerini yönetim işlevleri çerçevesinde yerine getirmektedir. Bu görevlerin uygulanması önemli ölçüde fiziksel çaba gerektirmektedir. Konaklama işletmelerinde konukların en öncelikli beklentisi temizliktir. Çünkü oteller, konukların evi gibidir. Konukların bu psikolojisi sebebiyle, otellerin bir barınak değil, aynı zamanda konforlu, temiz ve estetik bir atmosfer sunması gerekmektedir. Bu kapsamda kat hizmetleri bölümünün uyguladığı temizlik ilkeleri şunlardır (Akoğlan Kozak, 2016, s. 2):

- Temizlikte süreklilik,
- Otel temizliği (depo ve mutfaklar hariç),
- Sağlık kurallarına uygun temizlik,
- İşlerin belirli hızda yapılması,
- İşlerin sessiz ve konukları rahatsız etmeyecek şekilde yapılması,
- Konuklara kendi evlerindeki rahatı ve konforu sunmak.

Verilen bu ilkeler doğrultusunda kat hizmetlerinde bir envanter çıkarılması gerekmektedir. Bu envanterde temizlikle ilgili kalite standartları, yapılacak işin ortalama süresi, kullanılacak temizlik maddeleri ve temizlik sıklığı yer almalıdır (Akoğlan Kozak, 2016, s. 47). Envanter planlamasına yönelik yapılacak örnek çizelge Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Kat Hizmetlerinde Envanter Planlaması

Temizlik Türü	Sıklık	Kullanılan Malzemeler
Kalın perdelerin yıkanması	Sezonluk	Kuru Temizleme
Halıların silinmesi	Aylık	Şampuan
Tül perdelerin yıkanması	Aylık	Deterjan
Haşare kontrolü	Aylık	İlaç
Camların silinmesi	Haftalık	Camsil
Yatak altlarının temizlenmesi	Haftalık	Elektrik Süpürgesi
Kirli duvarların silinmesi	Haftalık	Deterjan
Balkonların yıkanması	2-3 günde bir	Su
Asansörlerin temizlenmesi	2-3 günde bir	Deterjan
Yatakların yapılması	Günlük	Yatak takımı
Banyo temizliği	Günlük	Deterjan
Toz Alma	Günlük	Nemli Bez

Kaynak: Akoğlan Kozak, 2016, s. 47

Verilen bilgilerden de anlaşıldığı üzere temizlik basit bir iş değil aksine son derece önemli ve sistematik bir iştir. Günümüzde insanlar, temiz, ferah mekânlar, huzur veren dinlenme yerleri ve sağlıklı çalışma alanlarını tercih etmektedir. Temiz ortamın sağlanması da uzman kişilerin profesyonelce iş yapmaları ve en son temizlik teknolojisini kullanmalarıyla mümkün olmaktadır. Seri temizlik yöntemlerinin, ekipman ve kimyasalların kullanımı verimi arttırdığı gibi fiyatları da azaltmaktadır. İş veriminin artması ve personel moralinin yüksek olması hijyenik ve hoş ortamların oluşturulmasını sağlamaktadır. Bugün gerek bireysel gerekse toplumsal yaşam için temizlik, bir işletmecilik konusu haline gelmiştir. Böylelikle, oteller vb. yerlerdeki malzeme çeşitliliğinin artması, imajın önemli hale gelmesi, kaliteli ve müşteri memnuniyeti için profesyonel iş yapılması, etkin ve periyodik bir bakım programının oluşturulması için teorik ve pratik bilgi gerektirmesi profesyonel temizlik hizmetinin gelişmesini sağlamıştır (Akoğlan Kozak ve Yıldız Kale, 2004, s. 5). Hijyen kurallarına uyma alışkanlığı, herkes için yaşamın her anında dikkat edilmesi gereken bir konu olmakla birlikte, konaklama hizmeti veren işletmelerdeki kat hizmetlerinde görev yapan personelin de bu konuya gereken önemi vermesi gerekmektedir. Aksi takdirde, o işletmede çalışanlar ile birlikte, işletmeden yararlanan konukların da sağlıklarının bozulmasına neden olabileceği gibi işletmede de çeşitli ekonomik kayıplara neden olabilmektedir. Bu kayıplar şöyle sıralanabilir (Milli Eğitim Bakanlığı-MEGEP, 2018):

- Prestij kaybı,
- Misafir kaybı,
- Satışlarda azalma, vb. olumsuzluklar,
- Personel eğitimi sonucu ek maliyet ortaya çıkabilir.

Sonuç olarak otellerde genel alanlar başta olmak üzere tüm alanların temiz olması seyahate gelen konuklara bütün kurum hakkında genel bir etki yapacaktır. Lekesiz, iyi düzenlenmiş genel alanlar konuklara odalarının da aynı düzeyde temiz ve düzenli olduğunun garantisini verecektir (Nazik ve Demirci, 1981, s. 82).

İslam dini de çevre, doğa ve mekâna yönelik insan mücadelesini bilinçli ve bilinçdışı olarak etkilemektedir. Bir toplumun doğaya olan görüşünü ve doğaya yönelik tutumlarını belirlemektedir. İlave olarak İslam, çevre bilinci gelişmesinde önemli bir kaynaktır. Çünkü artık çevre sorunları genel ahlak sorunu olarak görülmekte ve ahlaki çözümler getirilmektedir. Bu kapsamda İslam'ın ahlaki boyutu içerisinde mekân ve çevreye bakış açısının iyi kavranması, özellikle çevre sorunlarının önlenmesinde önemli katkılar sağlayacağı unutulmamalıdır (Ekinci, 2018, s. 132).

c) Yiyecek-İçecek Temizliği Kategorisi

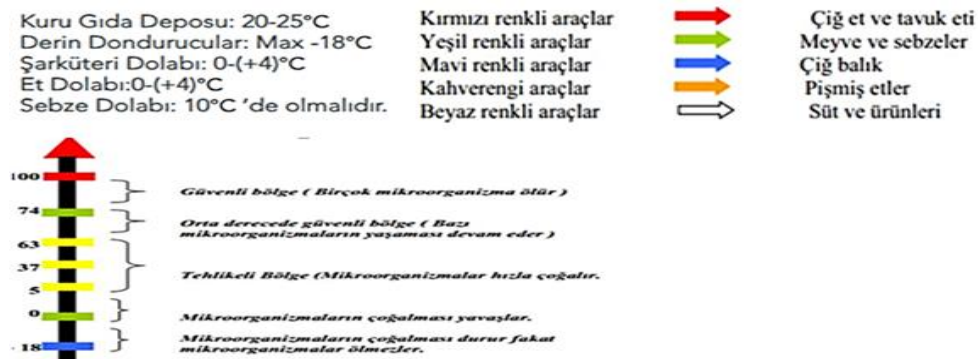
Sağlığın temelinde, yeterli ve dengeli beslenme ile hijyeninin sağlanması bulunmaktadır. İslam dininin temel ilkesi, temizlik olduğu gibi sağlığın korunmasının da ilkesi temizliktir. Hastalık durumunda ise İslam dini, tedavi olmayı emretmektedir (Çiftçi ve Açikel, 2017). Ancak asıl olan hastalanmadan, sağlığın korunmasına yönelik tedbir almaktır. Bu tedbirler ve önemi, ayet-i kerimelerde de geçmekte ve insanların gıda hijyenine ya da yiyecek- içecek temizliğine yönelik çeşitli hükümler getirilmektedir. Bu kapsamda ilgili ayetlerdeki toplam 513 kelimedenden en sık tekrar eden 22 kelime ele alınarak Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4. Yiyecek-İçecek Temizliğiyle İlgili Ayetlerde Sık Tekrar Eden Kelimelerin Dağılımı

Kelimeler	Kelime Uzunluğu	Sıklık	Yüzde (%)	Kelimeler	Kelime Uzunluğu	Sıklık	Yüzde (%)
Size	8	11	2,3	Ey	2	3	0,6
Temiz	5	11	2,3	Haram	5	3	0,6
Helâl	5	7	1,4	Helâldir	8	3	0,6
Onlara	6	7	1,4	Kim	6	3	0,6
Allah’ın	8	6	1,2	Maide	5	3	0,6
İyi	6	6	1,2	Onlar	5	3	0,6
Yiyin	5	6	1,2	Şeyleri	7	3	0,6
İşte	8	4	0,8	Sizi	8	3	0,6
Kendilerine	22	4	0,8	Tertemiz	16	3	0,6
A’raf	5	3	0,6	Su	2	3	0,6
Allah	5	3	0,6	Rızıkların	11	2	0,2

Tablo 4 değerlendirildiğinde; en sık tekrar eden “size ve temiz (f=11)” kelimeleri olmuştur. Bu kelimelerden sonra “helal ve onlara (f=7)” daha sonra ise “Allah’ın, iyi ve “yiyin (f=6)” kelimeleri takip etmiştir. Tabloya göre yiyecek-ıçeceklerle ilgili temizlik ayetlerinde Allah kulları olan insanlara ithafen; *size temiz kılınan ve helal olan yiyeceklerden/rızıklardan yiyin*” diyerek, gıda güvenliğine, insan sağlığına ve temiz ve güvenli gıda üretimi-tüketimine vurgu yapmaktadır. Çünkü İslam dini, sağlıklı bir vücuda önem vermekte ve dini yaşayabilmek için de insanın sağlıklı olması gerekmektedir (Çiftçi ve Açıklı, 2021, s. 102).

Kuran’ın indirildiği dönemlerde gıda-sağlık- hijyen ilişkisi ve hastalıklara neden olan kirlenme çeşitleri bilinmiyorken, insanları ayetleriyle uyararak Allah’ın neden konuyu önemseydiği günümüzde gıda güvenliği eksikliğinin ortaya koyduğu maddi ve manevi sorunlarla daha iyi açığa çıkmakta, daha da iyi anlaşılmaktadır. Konaklama sektöründe yiyecek ve içecek temizliğine karşılık gelen, gıda hijyeni ve gıda güvenliği kavramlarıdır. Gıda güvenliği; fiziksel, kimyasal ve biyolojik kirlenmeye neden olan her türlü görünür ve görünmeyen zararlıları yok etmek ya da hastalık yapacak seviyenin altına indirerek, besleyici değerini kaybetmeden, tüketime uygun hale getirmek olarak tanımlanmaktadır (Tayar ve Alyakut, 2023). Kısacası gıdaları sağlık risklerine karşı koruyarak, insan sağlığını ve sağlıklı yaşamı öncelemektedir. Bu sebeple, konaklama sektöründe gıda zinciri kapsamında gıda üretimi yapan, satan ve tüketen her işletme ve çalışana çeşitli sorumluluklar düşmektedir. Şekil 3’de sorumluluklar kapsamında depolama dereceleri, renk kodları ve mikroorganizma- sıcaklık ilişkisine yönelik hatırlatıcı bilgilerin görsellerine yer verilmiştir.

Şekil 4. Depo Dereceleri, Renk Kodları, Mikroorganizma-Sıcaklık İlişkisi (Tayar, 2021).

Şekil 4’de verilen bilgi ve uygulamaya dayalı bazı sorumluluklar şöyle sıralanabilir: Çapraz bulaşmanın önlenmesi kapsamında çiğ ve pişmiş yiyecekleri ayrı hazırlamak- pişirmek ve saklamak, gıdaları pişirirken renkli kodlama sistemi ile araç-

- Bağışıklık sistemi zayıflamış kişiler,
- 5 yaşından küçük çocuklar,
- Hamileler,
- 65 yaş ve üzeri yetişkinler.

Günümüzde hem beslenme hem de gıda güvenliğinin sağlanması, toplum sağlığını korumada ve ülke ekonomisine katkı sağlamada temel işleve sahiptir. Özellikle, çevre kirliliği, ekonomik güçsüzlük gibi sorunlar gıda güvenliğini zorlaştırmaktadır. İnsan sağlığıyla doğrudan ilgili olan gıda güvenliği insan hakkı sorunu olup ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin de en önemli göstergesidir. Bu kapsamda gıda güvenliğine yönelik temel ilkeler şunlardır (Tayar, 2021, s. 31):

- Çiftlikten çatala gıda zinciri,
- Bağımsız bilimsel risk değerlendirme,
- Üreticilerin sorumluluğu ilkesi,
- İzlenebilirlik,
- Risk iletişimi.

Özetle, temizlik ayetlerinde geçtiği gibi gıda hijyenin sağlanması, konukların sağlığını koruduğu gibi gıda kaynaklı hastalıkların önüne geçilmesinde de hayati derecede önemlidir. Bu nedenle konaklama işletmeleri de gıda güvenliği standartlarına uymak ve hijyene dayalı bir üretim süreci sağlamak zorundadır. Bunların yanı sıra bireyler de evlerinde gıda hazırlama ve saklama aşamalarında hijyen kurallarına dikkat ederek ailesini ve yakın çevresini korumalıdır (Areksan Cleanse, 2023).

Maddi Temizlik Kategorilerine Ait Ayetlerin İçerik Analizi ve Kelime Bulutu

Maddi temizlik kategorilerinden olan kişisel temizlik, mekân ve çevre temizliği ile yiyecek-içecek temizliği kategorilerinde toplam 527 kelimedenden en sık tekrar eden 22 kelime alınmış ve Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Maddi Temizlik Ayetlerinin Tümünde En Sık Tekrar Eden Kelimelerin İçerik Analizi

Kelimeler	Kelime Uzunluğu	Sıklık	Yüzde (%)	Kelimeler	Kelime Uzunluğu	Sıklık	Yüzde (%)
Bir	15	15	2,0	İyi	5	5	0,7
Temiz	15	15	2,0	Su	5	5	0,7
Size	9	9	1,2	Bakara	4	4	0,5
Onlara	8	8	1,1	İman	4	4	0,5
Allah’ın	7	7	0,9	Maide	4	4	0,5
Helal	7	7	0,9	Zaman	4	4	0,5
Allah	6	6	0,8	A’raf	3	3	0,4
Kadar	6	6	0,8	Haram	3	3	0,4
Tertemiz	6	6	0,8	Ayaklarınızı	2	2	0,3
Yiyin	6	6	0,8	Ellerinizi	2	2	0,3
Ey	5	5	0,7	Evimi	2	2	0,3

Tablo 5 incelendiğinde; en sık tekrar eden “bir ve temiz” (f=15) kelimeleridir. Özellikle “bir” kelimesi Tevhid, teklik veya Allah’ın birliğine vurgu yapmaktadır. “Temizlik ve hijyen” kelimeleri de tüm ayetlerin odak noktası olarak öne çıkmaktadır. Bu kelimeleri “size (f=9) ve onlara (f=8)” kelimeleri takip etmekte ve Allah’ın kullarına

ithafen seslenerek “konunun muhatapları oldukları” aktarılmaktadır. “Allah’ın ve helal (f=7)” kelimeleri ise, Allah’ın dinen yasaklamadığı, izin verilen gıdalar, eşler, mekânlar vb. anlamında helal ve temiz yaşamları emretmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde maddi temizlik ayetlerinde en sık geçen kelimelerden şu anlam çıkarılabilir: *Allah tekdir, onun kuralları size, onlara en iyiyi ve doğruyu emreder. Temiz, tertemiz olun, helal yiyeğin, giyin ve ibadete de bu şekilde yaklaşın.*” Tüm bu açıklamalar, maddi temizlik unsurları olan kişisel temizlik, mekan ve çevre temizliği ile yiyecek ve içecek temizliğine yönelik emirleri iletirken, temizlik ve hijyenin önemine de vurgu yapmaktadır.

Şekil 6. Maddi Temizlik Ayetlerinin Tümüne Ait Kelime Bulutu

Maddi temizlik ayetlerinin tümüne ait kelime bulutu Şekil 6’ da verilmiştir. Kelime bulutunda görüldüğü üzere en sık tekrar eden kelimeler “temiz” ve “bir” olarak punto büyüklüğü ve koyu renk olarak görselleşmiştir. Verilen mesaj içerik analizinde ve kelime bulutunda birbirini tamamlamaktadır.

Kuran’ı Kerim’de bazı cümleler, ayetler ve kelimeler çokça tekrarlanmıştır. Bu tekrarların birçok sebebi vardır. Edebiyat literatüründe sözlü ve yazılı tekrarlara bakıldığında muhatapı bahsedilen konuya yönlendirmek, ilgisini arttırmak, dikkatini çekmek gibi amaçlar için kullanılan bir yöntemdir. Bir iletişimde tekrarlar muhatapı usandırabilmekte iken Kuran’ı Kerim aynı kelimeyi tekrarladığı halde usanç vermek bir yana her tekrarında cümlenin yapısı ya da anlatılan konunun içeriği bakımından ayrı ayrı anlama ulaşmak mümkün olmakta ve maddi boyutla birlikte manevi boyutta verilmektedir. Bu durum manadaki derinliği arttırmakta ve işlenen konunun tüm yönleriyle kavranmasını temin etmektedir. Madde yönünden bakıldığında nasıl ki her gün yaptığımız tekrarlar (örneğin yemek yemek) bizi usandırmıyor bilakis keyiflendiriyor ise, edebi olarak manaya yönlendirilişimizde de ulaşılan derinlik sebebiyle elde edilen keyfiyet de tekrarların çokluğuyla doğru orantılıdır. Diyebiliriz ki; Kuran’ı Kerim’deki temizlik ayetlerindeki tekrarlar; temizliğin yönlerini ve çeşitlerini ortaya koymakta, fesahat ve belâğat yönünden hem Kuran’ı Kerim’deki incelik ve zarafeti hem de temizliğin mana yönünden derinliğini ortaya çıkarmaktadır. Temizlikle ilgili ortaya koyduğu yön ve yöntemlerin on beş asırdır herhangi bir itiraz ve hükümsüzlük görmeksizin devam ediyor, kendini her gün gerçekleştiriyor olması, Kuran’ın ilahi bir kitap olmasına da delil sayılabilir.

Özetle, yapılan tekrarlar konunun önemine binaen yapılmıştır. Sebep ve sonuç ilişkisi içerisinde konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmayan kişilerin de anlayabileceği bir hitabet tarzı kullanılmıştır. Temizliğe dikkat edenlere dünya ve ahiret mükafatı vaat edilerek ve terk edilmesi durumunda düşülecek sıkıntılı durum da resmedilerek kişileri ikna etme yoluna gidilmiştir. Ayetler, kişilerin temizliğe olan ihtiyaçları doğrultusunda çok kez tekrar etmiştir.

Maddi Temizlik ile İlgili Ayetlerde Kategorileştirilen Boyutların Analizi

Maddi temizlik ile ilgili ayetlerde, ayet sayısı ele alındığında hangi boyutun öne çıkarıldığı Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Maddi Temizlik ile Ayetlerde Kategorileştirilen Boyutlarının Analizi

Kategoriler	Ayet Sayısı	Yüzde (%)
Kişisel Temizlik	6	25,0
Mekan ve Çevre Temizliği	2	8,3
Yiyecek- İçecek Temizliği	16	66,7
TOPLAM	24	100,0

Tablo 6’ya göre; maddi temizlik ayetleri içinde en fazla yiyecek ve içecek hijyeni (f=16) öncelenmiştir. Bu kategoriyi kişisel hijyen (f=6) takip etmiştir.

Kuran’ı Kerim’de toplam 6236 ayet bulunmakta ve konuların önemine, içeriğine, kapsamına, uygulamadaki zorluğuna ya da içerdiği incelikleri gibi çeşitli sebeplere bağlı olarak farklı sayılarda ayetler içinde işlenmektedir. Bu kapsamda İslam’ın şartı olan başlıklar bazında ele alındığında aşağıda ayetlerin sayıları verilmiştir (<https://islamansiklopedisi.org.tr/>, 2023):

- ❖ Namaz 99 ayet,
- ❖ Oruç 13 ayet,
- ❖ Zekat 30 ayet,
- ❖ Temizlik 24 ayaştır.

Müslümanlar için son derece önemli konular olan namaz, oruç ve zekat gibi İslam’ın şartı olan başlıklarla kıyaslandığında; temizlik konusundaki ayetler sayısı itibarıyla insanlara temizliğin önemini, siyak ve sibak yönüyle incelendiğinde; uygulamadaki olumlu ve olumsuz neticeleri ve temizlik çeşitlerine yönelik bir inceleme yapıldığında ise tablodaki yüzdeler oranlardan anlaşıldığı üzere hangi çeşit temizliğe daha fazla dikkat edilmesi gerektiği sonuçlarını vermektedir.

Tablo 6’dan elde edilen oranlara göre kişilerin en çok dikkat etmeleri gereken temizlik; yiyecek ve içecek temizliğidir. Kişilerin ve mensubu oldukları toplumların hem sıhhat yönüyle hem ruhi yönüyle güçlü olmalarını temin edebilmeleri ancak gıda temizliğiyle mümkün olabilmektedir. İkinci sırada gelen temizlik kişisel temizlik olmuştur ki, bireyler vücut azalarını temiz tutmakla sağlıklarını ve psikolojik motivasyonlarını yüksek tutar ve ancak kişisel temizlik yönünden kendilerini iyi hissettiklerinde bu temizlik tamamlanmış olur. Diğer temizlik çeşidi ise; mekân ve çevredir. İnsanın yaşadığı mekân ve çevresiyle olan ilişkisi aslında yaşamla olan ilişkisini ortaya koyabilmektedir. Bu temizlik çeşidi toplumsal yönden de son derece önem arz etmektedir. Toplumun huzur ve sağlığı ancak toplumu oluşturan bireylerin, bu temizliği gerçekleştirdiğinde mümkün olur. Maddi temizlik hususunda dikkat edilmesi gereken önem seviyesi elde edilen verilerle ortaya koyulmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan incelemeler sonucunda İslam dininin temizliğe verdiği önem ile konaklama sektörünün temizlik ve hijyene verdiği önem arasında bir paralellik olduğu görülmüştür. Bunun ortaya koyulmasında öncelikle temizlik ve hijyen kavramı Kuran’ı Kerim perspektifinden incelenmiştir. Elde edilen veriler *Atlas. ti* programında analiz

edilmiş, sık tekrar eden kelimeler irdelenerek içerik analizi ve kelime bulutu oluşturulmuştur.

Değerlendirmeler sonucunda, Kuran-ı Kerim’de maddi temizliğe yönelik 24 ayet bulunmaktadır. Bunlar; kişisel temizlik, mekân ve çevre temizliği ile yiyecek-içecek temizliğidir.

Gıda hijyeni ya da yiyecek- içecek temizliğine yönelik hükümlerde en sık tekrar eden ve görselleştirilen kelimeler; “size ve temiz” kelimeleri olarak tespit edilmiştir. Kişisel temizlik ile ilgili ayeti kerimelerin sıklıklarına bakıldığında, en sık tekrar eden kelimelerin “Allah, temiz, tertemiz” olduğu içerik analizi ve kelime bulutunda ortaya koyulmuştur. Mekân ve çevre temizliği kategorisinde en sık tekrar eden ve kelime bulutunda görsel haritayı sunan kelime “evimi” olmuştur. Aslında yaşadığımız mekândan ibadet ettiğimiz mekâna kadar bizi kuşatan ve barındıran ortamların ve mekânların temiz olması gerektiği bilgi ve düşüncesinden hareketle, seyahat sırasında konaklama olanağı sağlayan tesislerin temizliği ve hijyeninin de önemi ortaya çıkmaktadır.

İslam dini günlük hayatta maddi ve manevi temizliğe önem vermekte, ibadet ederken de temizliği emretmektedir. Kuran-ı Kerim’de geçen temizlik, mutlaktr. Manevi temizlik için öncelikle maddi temizliği (abdest, gusül, yıkanmak vb.) yerine getirmek önemlidir. Bu kapsamda Müslümanın vücudu, yediği, içtiği, giydiği, yaşadığı mekânlar ve çevreleri temiz olmalı, bu temizlik unsuru; duygulara, kalplere, akıllara, dillere ve ruhlara da yansıtılmalıdır.

Kuran-ı Kerim’de temizliğin önemle üstünde durulmasının asıl amacı vücut sağlığını korumak, sağlıklı olmak, sosyal hayatta kabul görmek, Allah’ın karşısına temiz, tertemiz olarak çıkmak ve ibadet etmektir. Birey sağlığı için gıda güvenliği, kişisel hijyen, mekan ve çevre temizliği gerekli olduğundan, bu uygulamalar toplum sağlığını da korumaktadır. Kısacası, İslam dininin temizlik konusunda getirdiği ve öğrettiği bilgi ve uygulamalara tabi olmak, bu uygulamaları temizliğin önemli olduğu konaklama sektörüne yansıtmak, turistin ve insan hayatının güvenilir şekilde devamlılığının teminatıdır.

Günümüzde, uzun saatler çalışan insanlar çeşitli amaçlarla (dinlenmek, eğlenmek, iş vb.) farklı yerlere seyahat ettiklerinde konaklama-yiyecek-içecek ve rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayacak otel vb. yerlerde evinin konforunu ve rahatlığını aramakta, temiz ve hijyenik ortam beklentileriyle sağlığını korumak istemektedir. Bu beklentilerin karşılanması sektör açısından da kurumunun itibar ve imajına katkı sağlamaktadır. Konaklama tesisleri bir ev konforunun ötesinde, tüm ağırlama hizmetini de sağladığından kat hizmetleri ile yiyecek-içecek bölümü personelinin kişisel hijyen uygulamalarını yerine getirmesi gerekmektedir. Yiyecek ve içecek ile ilgili ayetlerde; Kuran’ın insanlar için belirlemiş olduğu temizlik sadece fiziksel ve yüzeysel temizlik değil aynı zamanda fitratına en uygun bir biçimde gıda maddelerinin içeriğinin de korunarak gerçek manada tertemiz olması ve bu temizliği koruyabilmesidir.

Konaklama sektöründe hijyenik ortamlar, güvenilir gıdalar ve sunumlar sağlanmadığı sürece iş yapılması mümkün değildir. Bu nedenle otel vb. tesisler, hastalık ve hastalıkların yayılmasını önlemek için gıda güvenliği ve yüksek hijyen standartlarını koruma ve yerine getirme sorumluluğuna sahiptir. Bu sorumluluk kapsamında konaklama işletmeleri HACCP-ISO 22000 ve iyi hijyen uygulamaları gibi belgeleri bulundurmak, personelinin bu konuda hizmet içi eğitimlerle eğitmek ve her daim denetlemelere hazır olmaları gerekmektedir.

Sonuç olarak Kuran-ı Kerim’de açıkça ortaya koyulan maddi temizlik ile ilgili emirlerin yaşamın her alanında olduğu kadar, konaklama sektöründeki hizmetlerde de

karşılık bulduğu söylenebilir. Dolayısıyla, kutsal kitap esaslarına bağlı hizmet veren işletmelerin aynı zamanda helal turizme de hizmet ettikleri ileri sürülebilir.

Kaynakça

- Akoğlan Kozak, M. (2016). *Otel İşletmelerinde Kat Hizmetleri Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akoğlan Kozak, M. ve Yıldız Kale, E. (2004). *Temizlik Hizmetleri İşletmeciliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akoğlan Kozak, M. ve Çiçek, D. (2005). Kat Hizmetlerinde HACCP Uygulaması Üzerine Bir Model Önerisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16 (1), 31-45.
- Aksaray, T.Ü. (2022) *Başörtüsü Kullanmayı Bırakan Kadınlar Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Aktaş, H. (2014). İslamda Çevre Bilinci ve Eğitim. *Turkish Studies*, 9(8), 153-170.
- Akyurt, H. ve Yolasığmazoğlu, N. (2022). Covid-19 Süreci Sonrasında Otellerde Gıda Güvenliği ve Uygulama Öneriler. *Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 107-121.
- Ahmed, B. H. (1992). *El-Müsned*. 6 cilt, 3 mücellet, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Atay, H. (1981). *Temizlik ve Çeşitleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Areksan Cleanse (2023). Gıda Hijyeni Nedir? <https://www.areksan.com/blog/gida-hijyeni-nedir> (Erişim Tarihi: 28.11.2023).
- Atay, H. (1981). *Temizlik ve Çeşitleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Avcı, S.(2015). *El Cami'us Sağir*. Konya: Serhat Kitapevi.
- Ayaz, N. ve Aydın, A. (2017). Turizmde Gıda Güvenliği Sürecinde Hijyen Davranışı Üzerine Bir Araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 136-150.
- Aydoğan, S.M. ve Erol, G. (2023). Otel Mutfağı Çalışanlarının Gıda Güvenliği ve Hijyene Yönelik Bilgi ve Uygulama Düzeylerinin Belirlenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 11(2), 1333 - 1356.
- Baş, M. ve Sağlam, F. (1997). Otel Beslenme Servis Personelinin Kişisel ve Çevre Hijyen Bilgisinin Ölçülmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 26 (1), 28-32.
- Baş, M. ve Kutluay Merdol, T. (1999). Üç, Dört ve Beş Yıldızlı Otellerin Sanitasyon Durumunun HACCP Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 28 (2), 32-40.
- Bulut, A. (2011). *Kur'an'da Tuhr Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- Can, H. (2022). *Tıbbü'n Nebevi*. İstanbul: Ehil Yayınları.
- Canan, İ. (2021). *Kütüb-İ Sitte Hadis Ansiklopedisi*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Çakır, S. (2016). Helal Gıda, Helal Kesim. Bildiri. *Uluslararası İslam ve Tıp (Tıbb-ı Nebevi) Kongresi*, 7 Ekim 2015, Adana.
- Çiftçi, M. D. ve Açıkel, Y. (2021). Kur'ân'da ve Hadislerde Sağlıklı Beslenme ve Obezite. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 98-128.
- Dal, N. M. (2022). *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de Temizlik Olgusu*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.

- Davudoğlu, A. (1977). *Sahih-i Müslim Tercemesi ve Şerhi*. I-XI, İstanbul: Sönmez Neşriyat.
- Değirmencioğlu, N. ve Çiçek, D. (2004). Otel işletmelerinin Mutfağında Personel Hijyeni ve HACPP Uygulamaları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 15 (1), 21-35.
- Dölek, A. (2004). Hadisler Işığında Temizlik ve İbadet Konularındaki Vesveseler ve Tedavi Yolları. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IV (4), 47-71.
- Duranoğlu, S.; Yıldırım, İ. ve Koyuncu, İ. (2008). Antalya'daki Çeşitli Turistik İşletmelerinin Mutfaklarının Hijyen Yönünden Değerlendirilmesi. *Türkiye 10. Gıda Kongresi*, 21-23 Mayıs 2008, Erzurum. <https://www.gidadernegi.org/TR/Genel/2409349509a37.pdf?DIL=1&BELGEANAH=1612&DOSYASIM=240934950.pdf> (Erişim Tarihi: 30.11.2023).
- Ekinci, E. (2018). İslam Dini'nin Çevreye ve Çevre Sorunlarına Bakış Açışı. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XI-I, 129-140.
- Gök, M. (2017). Su ve Temizlik. *Z Dergisi*, 2, 112.
- Göker, F. B. (2020). *İbni Arabi'nin Fütuhatı Mekkiyyesi'nde Temizlik ve Namazla İlgili Hükümlerdeki Hikmetler*. Yüksek Lisans Tezi. Bartın: Bartın Üniversitesi.
- Gül, K.; Gül, M. ve Saatçi, G. (2018). Konaklama Sektöründe Hijyen Kaynaklı Müşteri Sağlık Riski Algısı: Bursa ve Diyarbakır'daki Tesislere Yönelik Kıyaslama. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(1), 23-37.
- Güneş, E. ve Koçyiğit, T. (2018). Turizm İşletmelerinde Hijyen ve Sanitasyona Dair İşbaşı Eğitimin Önemi; Konya Örneği. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(2), 73-86.
- Hepoğlu, E. (2010). Otellerde Hijyen Uygulamaları. <https://www.turizmguncel.com/makale/-otellerde-hijyen-uygulamalari-m392.html> (Erişim Tarihi: 24.11.2023).
- İpek, M. (2014). İslam Kültürü Açısından Çevre- İnsan İlişkisi Üzerine. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 14 (3), 227-240.
- İslam'daki Ayet Sayısı. <https://islamansiklopedisi.org.tr/arama/?q=islamdaki%20ayet%20say%C4%B1lar%C4%B1,%20namaz,%20oru%C3%A7,%20zekat%20ayetleri&p=m> (Erişim Tarihi: 01.12.2023).
- Kaya, A. (2000). *Misafirperverlik Endüstrisinde Temel Mutfak Bilgisi*. İzmir: GüneOfset Matbaacılık.
- Kemer, E. ve Etyemez, S. (2020). Otel İşletmeleri Mutfaklarında Kişisel Hijyen Uygulamaları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(3), 1787 - 1801.
- Kozak, M. A. (2017). *Otel İşletmelerinde Kat Hizmetleri Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kutluay Merdol, T.- vd. (2003). *Toplu Beslenme Yapılan Kurumlarda Çalışan Personel İçin: Sanitasyon ve Hijyen Eğitimi Rehberi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Macit, Y. (2005). Beden Temizliği İçin Yapılmış Mekânlar ile İlgili Hadislerin Tenkid ve Tahlili. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 5 (1), 167-207.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Kat Hizmetleri Organizasyonu*. https://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Kat%20Hizmetleri%20Organizasyonu.pdf (Erişim Tarihi: 27.11.2023).
- Moğol, M. (2015). *Otel İşletmeleri Temizlik Sürecinde Malzeme İhtiyaç Planlamasına Yönelik Bir Bilgi Sistemi Önerisi*. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- Nazik, M. H. ve Demirci, A. (1981). Genel Alan Temizliği. *Kat Hizmetleri 1*, (haz. M. Hamil Nazik,- vd. (1981). İstanbul: Yapa Yayıncılık.
- Özmen Arısoy, N.- vd. (2021). Mutfak Departmanı Personelinin Kişisel Hijyen Bilgi ve Uygulamaları: Şanlıurfa İli Konaklama İşletmelerinde Bir Uygulama. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 2086-2106.
- Öztürk, Ş. ve Sohtaoglu, M. (2023). Fıkıh-ı Zahir ve Fıkıh-ı Batın Bağlamında Temizlik (Fütühat-ı Mekkiyye Örneği). *Şırnak Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32, 132-157.
- Sargın, Y. (2005). *Ankara'daki Dört ve Beş Yıldızlı Otellerde Çalışan Yiyecek- İçecek Personelinin Hijyen Bilgileri ve Uygulamalarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Sönmez, Ö. B.- vd. (2015). Bursa İlinde Faaliyet Gösteren 3, 4 ve 5 Yıldızlı Otellerin Mutfaklarında Çalışan Personelin Hijyen Kurallarını Uygulama Bilinçleri Üzerine Bir Araştırma. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 72-86.
- Şanlıer, N. ve Tunç Hussein, A. (2008). Yiyecek- İçecek Hizmeti Veren Otel Mutfakları ve Personelinin Hijyen Yönünden Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (2), 461-468.
- Şentürk, F. (2003). Tatil Köyleri ve Otellerde Sanitasyon. *Akademik Gıda Dergisi*, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1190216> (Erişim Tarihi: 30.11.2023).
- Tayar, M. ve Alyakut, Ö. (2023). *Ağırlama Sektöründe Gıda Hijyeni*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Tayar, M. (2021). *Gıda Endüstrisinde Hijyen ve Sanitasyon*. Bursa: Dora Basım- Yayıncılık.
- Tayar, M.- vd. (2023). Konaklama Endüstrisinde Hijyen Eğitim. *1st International Congress of Hygiene Research in Hospitality Industry*, 5-7 Mayıs 2023, Anatolia Academy of Sciences, Kocaeli: Anatolia Academy of Sciences Yayınları, 34.
- Turgay, N. (2016). Kur'an ve Beslenme. *Uluslararası İslam ve Tıp (Tıbb-ı Nebevi) Kongresi*, 7 Ekim 2015, Adana.
- Uğur, H. (2013). Vakıa Sûresi 79. Ayet Bağlamında Mushaf'a Abdestsiz El Sürme Meselesi. 22.12.2013 tarihli Geçmişten Günümüze Mushaf-ı Şerif Programı. İlim Yayma Vakfı Kur'an ve Tefsir Akademisi, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/298808> (Erişim Tarihi: 30.11.2023).
- Uysal, V. (1985). *İslam'da Temizlik ve Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Ünlüönen, K. ve Cömert, M. (2013). Otel İşletmeleri Mutfak Çalışanlarının Personel Hijyeni Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 1(1), 3-12.
- Yıldız, E. (2001). *Otel İşletmelerinde Kat Hizmetleri Personelinin Hijyen Kurallarına İlişkin Davranışları*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.